

SERVEIS I ACTIVITATS PER A JOVES A LA BIBLIOTECA PÚBLICA: CERCANT EL CAMÍ

Júlia Baena (bibliotecària)

www.bibliotecajuvenil.com

Els joves representen una part significativa de la societat i dels usuaris de les biblioteques. Però, a diferència del públic infantil, no disposen d'espais propis, perfils professionals especialitzats ni un ventall gaire ampli d'activitats i serveis. En aquest article es parlarà dels serveis i activitats per al públic juvenil, proposant les línies generals d'una metodologia de treball a l'hora de dur-los a terme, com implicar els joves en cada fase i proporcionant algunsexemples.

Cal "**reconèixer els adolescents com a persones que tenen idees, interessos i passions que son vàlids i importants**" (YALSA, [The Future of Library Services for and with Teens: a Call to Action](#)). Massa sovint ens preguntem què volen els joves, però no realitzem les preguntes als propis joves. De vegades, ens proposen idees molt allunyades del concepte estàndard de biblioteca: cal escoltar i respectar aquestes idees, perquè potser les podem adaptar a la nostra oferta, o almenys aconseguir el mateix objectiu d'una altra manera que resulti viable per a la biblioteca.

Molts joves associen la biblioteca pública amb l'aprenentatge acadèmic i la literatura de ficció; aquest tipus de biblioteca pot jugar un paper únic com a institució i espai d'aprenentatge associat també a les fites no acadèmiques dels joves.

FASE #1: ANALITZEM

Anàlisi d'objectius

L'objectiu ha d'anar més enllà de "vull fer alguna cosa amb joves": ha de partir d'una necessitat detectada en el col·lectiu jove (som entitats al servei del públic). Pensem molt bé en quins objectius concrets perseguim amb l'activitat, i com encaixa dins del nostre Pla estratègic, en el qual els joves han de tenir representació. Exemples d'objectius estratègics que ens podem plantejar en funció de la necessitat detectada, podem oferir suport a l'estudi o als interessos personals, oferir activitats conjuntes amb socis de la comunitat, oferir suport a les biblioteques escolars, etc. Són compatibles amb objectius propis de la biblioteca: crear nous usuaris, consolidar els ja usuaris, dinamitzar un fons concret, etc. Objectius mesurables que ens permetran avaluar posteriorment i dotar de sentit als serveis i les activitats.

Anàlisi del perfil

Existeixen diferències importants en molts sentits entre les persones de 13 anys i les de 18; també entre un perfil lector i un no lector; entre un usuari habitual, un esporàdic i un no usuari. Segmentar pot resultar útil, sempre amb sentit comú. Per altra banda, els joves s'allunyen de tot allò que sembli infantil; per tant, en algunes activitats (no totes) difícilment podran conviure una persona de 12 anys amb una de 18 (que veurà allò "per nens petits"). Recomanem segmentar per *tweens* (10-12), *teens* (13-17) i *young adults* (18-25).

Anàlisi de l'entorn

Els joves viuen diferents realitats i entorns, així que caldrà analitzar-los per a dissenyar una activitat que els resulti útil i interessant. Fixem-nos: què fan els joves del barri? Quines necessitats tenen? Podem oferir suport a aquestes necessitats? Què els interessa? No fem suposicions: observem i preguntem.

Anàlisi de recursos

Humans: les persones que duguin a terme serveis i activitats per a joves han de ser d'un perfil concret: un perfil predisposat a treballar amb aquest tipus de públic, motivat i amb coneixements de literatura juvenil. Entre aquests recursos humans es poden comptar els propis joves: és important implicar-los en la presa de decisions i l'organització dels serveis i les activitats..

Materials: Els serveis i activitats per a joves han de comptar, igual que els adreçats al públic infantil, amb un pressupost concret que es pugui mantenir en el temps. S'ha de comptar amb espais, recursos per a difusió, recursos per a l'execució i l'avaluació. Potser val més la pena crear un sol servei permanent que no pas 4 activitats puntuals? Valorem-ho.

Eines d'anàlisi:

Enquestes físiques o virtuals, bústia de suggeriments física i virtual, contacte regular amb socis de la comunitat (casals i associacions de joves, instituts, joves prescriptors, entitats de formació i lleure, llibreries, etc.), xarxes socials, *focus group*, entrevistes, mitjans de comunicació locals, bones pràctiques d'altres biblioteques...En el cas d'enquestes, entrevistes i *focus group* hem de tenir present que és imprescindible sortir de la biblioteca: en cas contrari, tindrem només l'opinió dels ja usuaris i uns resultats esbiaixats que en cap cas representen a la totalitat dels joves de la nostra comunitat.

[Com impliquem als joves en la fase d'anàlisi?]

Tal com hem anat comentant, en la majoria d'aspectes relacionats amb l'establiment d'objectius i les eines esmentades els joves estan directament implicats (entrevistes, enquestes, *focus group*, recursos humans, etc.).

FASE #2: DISSENYEM

Ara que ja tenim clars els objectius, perfil, entorn, recursos disponibles i el seu lloc dins el Pla Estratègic de la biblioteca comencem la fase de disseny.

Imitem i adaptem

Copiar activitats i serveis que ens semblin interessants, un cop analitzada la seva idoneïtat per a la nostra biblioteca i fetes les adaptacions necessàries, és una bona pràctica. De lamateixa manera, deixem que ens copiïn compartint materials amb altres biblioteques i centres educatius. Siguem generosos!

Convidem

Convidem els joves, els altres socis de la comunitat i els referents de bones pràctiques que hem imitat a participar, opinar i desenvolupar la nostra activitat o el nostre servei. La participació dels joves en el disseny de l'activitat és clau per tenir èxit i ens aportarà una visió més realista i creativa.

Reflexionem

No cal fer filigranes ni inventar-se la sopa d'all. La literatura de qualitat no cal que estigui "dissimulada" amb altres formats per a tenir èxit entre aquells joves que són lectors. Potser sí que es poden afegir altres elements quan parlem de no lectors. A banda de comprovar que el servei/activitat és coherent amb la necessitat detectada a l'anàlisi prèvia, realitzarem un cronograma i un redactat amb el què, per què, qui, com, on...

Formalitzem

En cas de col·laborar amb entitats externes (per exemple, un Institut), és important reflectir el compromís adquirit i consensuat per totes les parts en un document escrit i signat.

Cuidem

Cal ser curiosos amb tots els detalls: un bon contingut llueix molt més amb un bon embolcall. No fem difusió "cutre" o infantil; els joves valoren molt l'aspecte i el disseny, com indica, per exemple, l'estudi de Nielsen [Teenagers on the web](#) i com saben tantes firmes comercials de productes adreçats a joves.

[Com impliquem als joves en la fase de disseny?]

Convidem als joves: deixant clars els objectius, fem *brainstorming* i co-desenvolupem el projecte amb ells. Ens ajudaran molt amb la seva creativitat i poden detectar errades de la fase prèvia (anàlisi). Es pot fer amb un grup petit de manera presencial o bé en línia amb grups més grans.

FASE #3: DIFONEM

Cal fer la difusió adequada, en els moments adequats, als llocs adequats i al públic adequat. Si, per exemple, només fem difusió a mitjans propis de la biblioteca (web, xarxes, espai físic), bona part dels usuaris potencials no se n'assabentarà. Emprem els mitjans de comunicació locals i els socis de la comunitat per arribar a més usuaris potencials. Per a comunicacions pròpies a xarxes i web:

- Fem ús dels *call to action* i convidem a compartir la difusió.
- Emprem imatges i vídeos de qualitat. És convenient que hi apareguin joves en acció.
- Cuidem molt el disseny i la maquetació.
- Missatges curts, concisos i descriptius; remeteu a un altre enllaç amb una explicació més extensa. per si volen més informació.

[Com impliquem als joves en la fase de difusió?]

Convidem als joves a participar en la difusió, com a representants de la biblioteca o creadors de continguts i disseny de la difusió: proposar llocs on fer la difusió, elaborar els cartells per penjar, fer una crida a les xarxes socials, participar en la difusió del web, gravar vídeos per animar a la participació, etc.

FASE #4: EXECUTEM

Provem

Abans de llançar un servei que impliqui un cost elevat, podem testejar-lo amb una prova pilot i un grup reduït. Ens permetrà fer les modificacions necessàries i no malbaratar recursos.

Siguem flexibles

Cal ser flexibles i modificar sempre que calgui, analitzant i raonant els motius de les modificacions. Per tant, és necessari fer un seguiment continu per tal de detectar les necessitats de canvis.

Convidem (altre cop)

Els joves i altres agents de la comunitat han d'estar presents en totes les fases, però sense deixar la responsabilitat total en mans alienes; la biblioteca sempre ha de ser present per acompanyar i orientar. Els joves poden formar part de l'equip que realitza l'activitat i no només com a usuaris (confiem en ells! Ens sorprendran). No podem, però, abandonar-los en aquest procés i eludir la responsabilitat que té el personal de la biblioteca com a especialistes (com ja apuntava Gisela Ruiz en [aquest article](#), sobre la participació dels joves en l'adquisició de fons de la biblioteca).

Divertim-nos i aprenem

Aquesta és la clau per l'èxit, el que ens agrada fer a tots: divertir-nos i aprendre. Els joves estan sobradament motivats per divertir-se i aprendre. Això no vol dir que tot s'hagi de "gamificar" o ludificar: vol dir que gaudim de l'activitat, que no es faci feixuga. En aquest sentit, oferim activitats de diferents tipus, o una mateixa activitat que tingui diferents fases.

[Com impliquem als joves en la fase d'execució?]

En aquesta fase, els joves estan directament implicats com a protagonistes, ja sigui com a destinataris del servei o activitat, ja sigui formant part del l'equip que l'ofereix. Convidem-los a opinar i a aportar propostes de millora.

FASE #5: CELEBREM

El reconeixement i la celebració són importants, tot i que no s'ha de confondre amb crear activitats que fomentin la competitivitat individual en excés. Massa sovint veiem concursos tipus "el que s'ha llegit més llibres", que premien la quantitat i no la qualitat i exclouen moltes persones (per exemple, persones amb dificultats lectores). El reconeixement no cal que impliqui sempre guanyar un premi, i menys de caire material. Reconèixer vol dir sentir-se reconegut; ser protagonistes tots sense excepció, no per sobre dels altres. Alguns exemples de reconeixement: una festa de comiat, un acte final, una publicació o entrevista al web de la biblioteca o a mitjans locals, un element que reculli el que s'ha fet (vídeo, diari, post, etc.), etc.

[Com impliquem als joves en la fase de celebració?]

Pot ser interessant, a banda de ser els autèntics protagonistes de la celebració, que participin en l'elaboració dels materials (vídeos, entrevistes, fotos...), l'organització i l'execució d'un acte, propostes d'elements de reconeixement (diplomes, segells de qualitat, etc.).

6# AVALUEM

L'avaluació és imprescindible per millorar i ens ajudarà a prendre decisions. Es poden avaluar diversos aspectes, tot i que els més habituals són:

- Grau de satisfacció dels assistents (respostes de tipus quantitatiu i qualitatiu)
- Coneixements adquirits, reglats o no reglats, necessitats cobertes
- Nombre d'assistents
- Nombre de préstecs del fons
- Nombre de nous carnets
- Opinió d'altres agents relacionats

La recollida de dades a nivell estadístic dels serveis i activitats per a joves no pot estar inclosa en el grup "Infantil i Juvenil" sense desglossar ambdós col·lectius: hem de tenir les estadístiques específiques sobre l'usuari juvenil, ja que els serveis i activitats han estat dissenyats i executats per a ells.

[Com impliquem als joves en la fase de'avaluació?]

Els joves també poden participar en aquesta fase, ajudant a comprendre el motiu d'èxit o

fracàs, o fent propostes de millora a partir dels resultats. Cal que fem arribar l'avaluació als participants: el retorn és bàsic i reflecteix el compromís adquirit. Els resultats de les avaluacions també ens poden servir com a eina de difusió.

En síntesi...

A cadascuna de les fases proposades (anàlisi, disseny, difusió, execució, celebració i difusió) és necessari i realment enriquidor comptar amb la participació dels joves usuaris.

EXEMPLES DE SERVEIS I ACTIVITATS PER A JOVES

ACTIVITATS PUNTUALS O CONTÍNUES

Clubs de lectura

Els clubs de lectura són l'activitat més popular i són fantàstics per conèixer noves lectures i persones. Només hem de tenir present que hi participaran joves que probablement ja són lectors i usuaris presencials de la biblioteca; per tant, no pot ser l'única activitat que fem per a joves.

En [aquest enllaç](#) trobareu un interessant article de BibBotó on es recullen diferents experiències de Clubs de lectura. També és un molt bon exemple la Biblioteca Roca Umbert de Granollers, que podeu visitar en [aquest enllaç](#).

Booktubers

Els *booktubers* són joves lectors que empren Youtube per comentar llibres que els agraden; tot i ser una eina que atorga molta visibilitat, aquests lectors no representen el conjunt de joves de la societat, on ens trobem amb un elevat percentatge de no lectors. Per això quan parlem d'activitats per a joves no és suficient fer un concurs de *booktubers* com a única activitat. Per a conèixer diferents punts de vista i analitzar els pros i els contres, vegeu el punt 6 del [Manifiesto Soy Joven Soy Lector](#), on es fa una valoració crítica sobre el tema.

Tallers de diferents matèries

Audiovisuals, disciplines artístiques, ciència i tecnologia (o els temes que interessin als joves) amb experts convidats. Els joves poden col·laborar a l'hora d'elaborar materials per a fer els tallers de la biblioteca: clips, webs, guies, o invents propis (vegeu el [Lectòmetre de la Biblioteca de la Zona Nord](#) a Ciutat Meridiana). I quines matèries es poden treballar? Pregunteu als joves! Haureu de vigilar que el fons que tingueu sigui suficient per donar suport al taller i animeu a treure'l en préstec.

Creació de continguts

Oferiu la biblioteca com espai de creació de continguts, aprenentatge i difusió d'aquests. Teniu joves a la comunitat que volen ser dj's? Oferiu que facin llistes d'àudio per penjar al web de la biblioteca (si és amb fons de la biblioteca, ja seria rodó). Coneixeu a joves

interessats en els mitjans de comunicació? Convideu-los a participar en la creació de continguts per a difondre als mitjans. Heu vist que hi ha un videojoc que està molt de moda entre els joves? Oferiu-los que dissenyin l'organització d'un campionat del videojoc a la biblioteca. Heu vist que hi ha un grupet de joves que dominen molt l'informàtica? Oferiu la possibilitat d'impartir classes o compartir els videotutorials que tenen al web de la biblioteca. Hi ha joves que dibuixen o escriuen molt bé? Que participin en la decoració de la biblioteca, la redacció de continguts o feu una secció de *fanfiction* que pengi del web de la biblioteca. Tenim joves fotògrafs o vídeo-artistes? Que puguin exposar a la biblioteca.

Un molt bon exemple de carta de serveis per a joves és la de la Biblioteca Municipal L'Ateneu d'Esparraguera, que ha fet una clara aposta pels joves:

[Font de la imatge](#)

Organització d'esdeveniments

La biblioteca pública és un espai idoni per celebrar esdeveniments relacionats amb el públic juvenil: jornades de formació per al professorat de Secundària, actes culturals per a joves (organitzats per adults o pels propis joves), presentacions d'obres i/o autors juvenils, exposicions d'autors joves, campionats i concursos, etc.

Activitats de voluntariat i d'intercanvi generacional

Les activitats de voluntariat per a joves són magnífiques per empoderar els joves i convidar-los a participar en la vida de la biblioteca i de la comunitat. Per exemple, al [Programa LEIXIT](#), sovint es fa la crida del voluntariat als instituts i les universitats. El resultat és extraordinari:

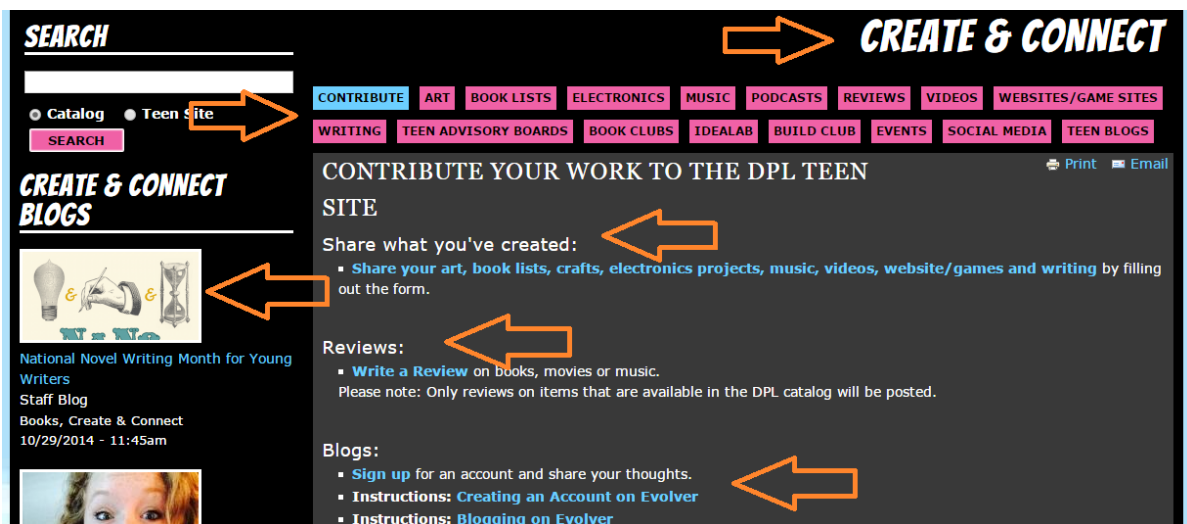
Font de les imatges

També tenim exemples d'èxit a la Biblioteca de Can Butjosa de Paret del Vallès, on el voluntariat jove fa molts anys que participa en les activitats de la biblioteca. Una iniciativa molt bonica, entre d'altres, és fer una crida als instituts per anar a explicar contes als més petits per Sant Jordi.

En relació al voluntariat, a EEUU trobem la figura del mentor: professionals en actiu i jubilats amb experiència en àmbits concrets ofereixen suport a l'aprenentatge als joves usuaris de la biblioteca. Aquesta és una figura que no és habitual al nostre territori, i que presenta moltes oportunitats a l'hora de transmetre coneixements als joves.

SERVEIS PERMANENTS

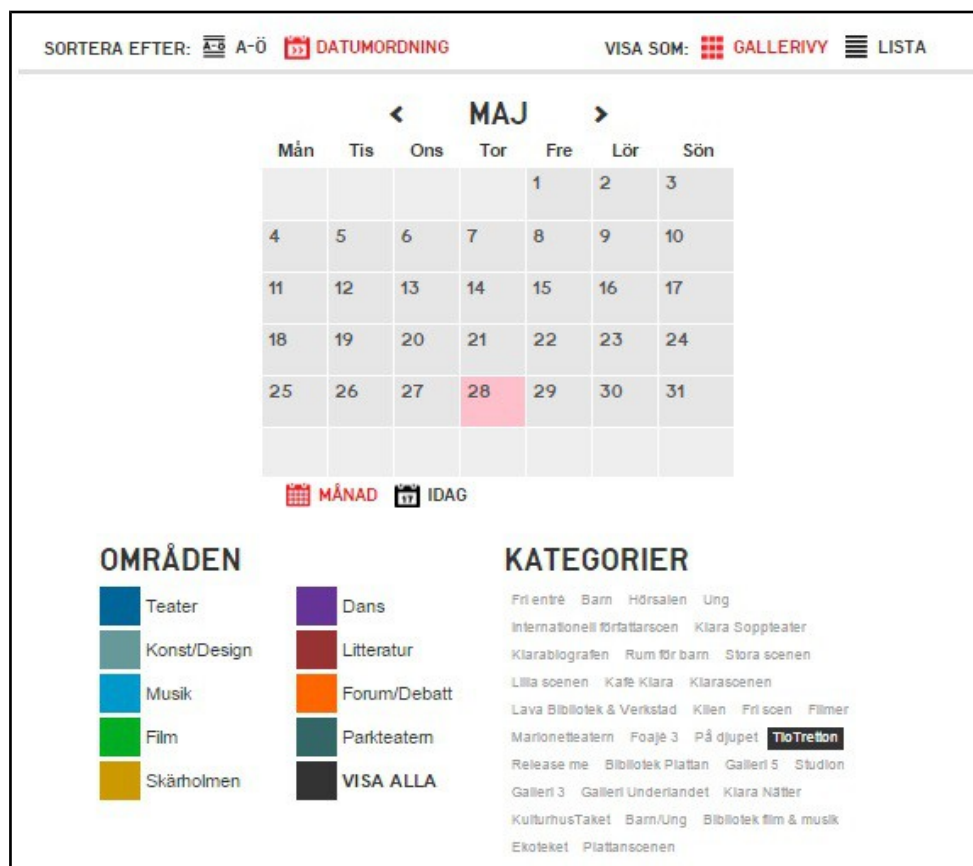
Els serveis tenen l'avantatge de poder ser emprats per un tipus de públic més ampli que les activitats, que generalment estan adreçades a joves amb perfil lector. A més, els serveis poden ser presencials o virtuals. Els serveis en línia poden abaratir el seu cost, així que són una opció a valorar. A la secció per joves del web de la biblioteca de Denver (EEUU) podem veure diferents exemples bones pràctiques: continguts interessants i útils, llenguatge que convida a participar, seccions que animen a compartir les creacions, instruccions d'ús clares, etc.

Font de la imatge

Assessorament: Fons juvenil, esdeveniments juvenils i webs interessants

El personal de la biblioteca i els joves poden assessorar sobre el fons juvenil: llibres, revistes, jocs, música, teatre i cinema, etc. És recomanable tenir recursos al web de la biblioteca sobre altres llocs web que puguin ser útils o d'interès per al públic juvenil, així com estar connectats a l'agenda d'oci juvenil. Al web de la biblioteca per a adolescents Tio Tretton de Suècia es pot veure un bon exemple: tenen un servei d'informació cultural permanent per joves simple però efectiu, una agenda on apareixen diferents activitats filtrades per categoria.

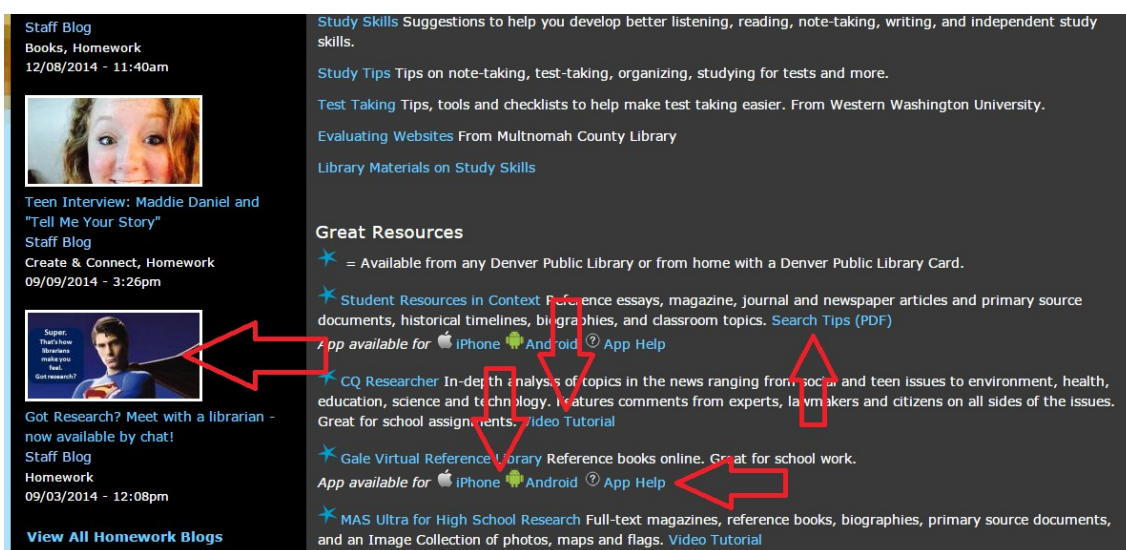
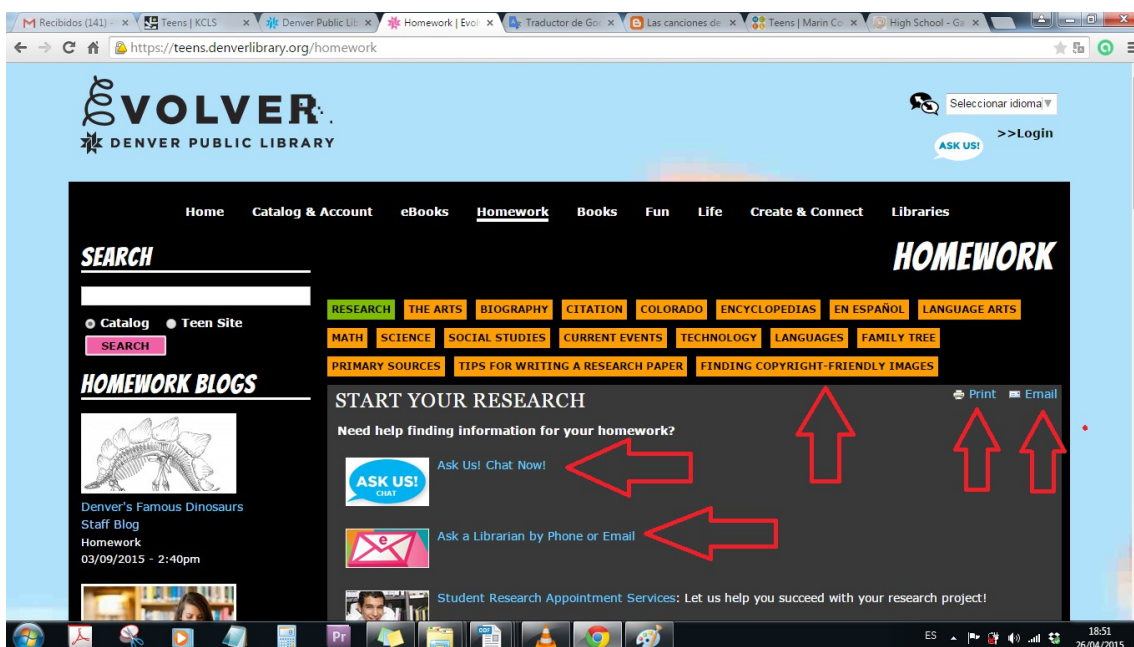

Font de la imatge

Aquest assessorament es pot adreçar també a aquells socis de la comunitat que treballen amb joves, com per exemple professors d'institut i biblioteques escolars. Les biblioteques públiques disposen de coneixements i recursos que les biblioteques escolars d'institut sovint no tenen; ajudem-les! Hem de tenir en compte que de vegades és difícil per a l'institut visitar la biblioteca: haurem de plantejar-nos, llavors, anar-hi nosaltres. Encara visitem pocs instituts i les poques visites que es realitzen estan molt relacionades amb l'aprenentatge acadèmic; tot i que s'entén que el professorat vulgui activitats relacionades amb l'aprenentatge reglat, podem aprofitar l'oportunitat per fer difusió de fons i activitats relacionades amb oci i aprenentatge no curricular, més relacionat amb les preferències i interessos dels joves.

Suport a l'aprenentatge

A banda de sales d'estudi (que no és un servei, és un espai), es pot oferir assessorament en Treballs de Recerca o altres treballs acadèmics. Altre cop mostrem el web de la biblioteca de Denver; pareu atenció als diferents elements ressaltats amb fletxes:

[Font de les imatges](#)

A diverses biblioteques d'arreu del món veiem com triomfen els laboratoris d'idees, on els joves poden aprendre descobrint, creant i experimentant; a Catalunya tenim el [Living Lab de la Biblioteca Miquel Batllori de Volpelleres](#), on diferents grups de joves i adults duen a terme projectes relacionats amb impressió 3D, robòtica, realitat virtual, etc.

En relació al món laboral i altres interessos personals, podem oferir des de cursos de com fer-se un CV visual a com fer un *elevator speech* o desenvolupar un projecte per una *start-up* (podem convidar a membres, per exemple, d'entitats que ofereixin aquests serveis), com fer un bloc o lloc web temàtic, com desenvolupar un programa de ràdio, un còmic, una animació o un guió de cinema, com fer un *mash-up*, etc. No cal que oferim un curs intensiu en la matèria, però sí podem oferir un tastet amb especialistes i redirigir a recursos o entitats on ampliar la seva formació (fer de pont entre joves i entitats/institucions) i dinamitzar el fons que tinguem sobre el tema.

Altres tipus d'assessorament

Sovint trobem biblioteques que ofereixen recursos i activitats o serveis relacionats amb dos temes clau: sexe i salut són importants, però no oblidem altres aspectes (relacions personals, àmbit familiar, àmbit legal, etc). Els joves no són només "sexe i drogues", i per tant els recursos han d'anar més enllà d'aquests dos aspectes. Podem, altre cop, fer de pont amb altres entitats. No cal que oferim el servei, però sí poder redirigir a l'entitat que l'ofereixi.

Servei de préstec especial

Hi ha biblioteques, especialment a EEUU, que han adquirit materials poc habituals ([alguns realment sorprenents](#)) per deixar en préstec. No tots els joves tenen el mateix accés a la tecnologia, així que deixar equipament per emprar a la biblioteca amb l'assessorament necessari no és una idea tan boja (equip per investigar i crear, com microscopis o impressores 3D, o portàtils, tauletes i programari per treballar amb imatge, vídeo i àudio). No oblidem el principal recurs de la biblioteca: el fons. El paper de les biblioteques com a *makerspaces* sempre hauria d'anar lligat al fons de la mateixa i convidar a emprar-lo; aprofitem el recurs material més valuós que tenim.

Un fet comentat per molts alguns usuaris i bibliotecaris sobre el préstec és la por i/o vergonya que tenen molts joves a tornar a la biblioteca degut a la pèrdua o no retorn a temps de material prestat. Hi ha biblioteques que han optat directament per "l'amnistia"; altres han optat per contactar amb els usuaris joves d'una manera amistosa i negociar.

A tall de conclusió...

Per a poder dur a terme aquests serveis i activitats i deixar ben clar que els joves estan convidats a participar-hi, la biblioteca no es pot quedar dins el seu espai esperant que els usuaris arribin; els haurà d'anar a cercar, per fer-los saber que és un espai acollidor, útil i amb recursos a la seva disposició. Us sorprendria la gran quantitat de joves no usuaris que tenen una idea força desactualitzada de les biblioteques. La majoria no saben què és una desiderata, o no coneixen les col·leccions de jocs, revistes, còmics i altres recursos.

Sorprenem-los!

Més informació i recursos sobre activitats i serveis per a joves:

DIBA: [*Joves i serveis bibliotecaris: propostes de millora*](#)

YALSA: [*The Future of Library Services for and with Teens: a Call to Action*](#)

IFLA: [*Directrius de serveis bibliotecaris per adolescents*](#)